

Warszawa, 25-03-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

IV.022.5.2026.MM

Pan

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu

w Ministerstwie Sprawiedliwości

adres: ePuap

DL-II.41.12.2026

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na przesłany do zaopiniowania przez Rzecznika Praw Obywatelskich projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (UD 349) z uzasadnieniem i oceną skutków regulacji, uprzejmie przekazuję następujące uwagi do wymienionego projektu.

Projekt co do zasady zasługuje na aprobatę. Potrzeba wprowadzenia instytucji pieczy współdzielonej od lat była postulowana zarówno w doktrynie, jak i opinii publicznej. Na konieczność uregulowania pieczy współdzielonej (wówczas zwanej pieczą naprzemienną) zwracał również uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich¹, co spotkało się z pozytywną odpowiedzią Ministra Sprawiedliwości².

Uwagi krytyczne dotyczą elementów przedmiotowo istotnych samej konstrukcji prawnej pieczy współdzielonej oraz elementów pominiętych przez projektodawcę, a istotnych z punktu widzenia praktyki stosowania prawa.

¹ Zob. wystąpienie generalne Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 30 maja 2022 r., IV.7021.125.2018.MK.

² Odpowiedź Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 sierpnia 2022 r., DSRiN-V.053.6.2022.

Definicja pieczy współdzielonej

Zasadnicze wątpliwości budzi w pierwszej kolejności niepełna, jak się zdaje, definicja pieczy współdzielonej, zwłaszcza w kontekście uzasadnienia projektu ustawy. W uzasadnieniu zostało wskazane mianowicie (akapit 4), że „zaproponowana regulacja z art. 58 § 1a¹ ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy³, kreuje pieczę współdzieloną jako formę jej sprawowania nad dzieckiem z reguły po rozwodzie lub rozstaniu rodziców, **jeżeli w wyniku tego rodzice mają różne miejsca pobytu**”.

Tymczasem zgodnie z projektowanym przepisem art. 58 § 1a¹ sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom oraz orzec, że każdy z rodziców sprawuje bieżącą pieczę nad dzieckiem w powtarzających się, lecz niekoniecznie równych okresach (piecza współdzielona). **Definicja nie precyzuje, że piecza współdzielona odnosi się do sytuacji, gdy rodzice mają różne miejsca pobytu.**

W powyższym zakresie projekt przepisu art. 58 § 1a¹ Kro nie odpowiada założeniom ustawodawcy wynikającym z uzasadnienia projektu i w konsekwencji może budzić zasadnicze wątpliwości co do zakresu pieczy współdzielonej. Powstaje bowiem pytanie, czy sąd może orzec tę formę pieczy nad dzieckiem tylko wtedy, jeżeli w wyniku rozwodu lub rozstania rodziców będą oni mieli różne miejsce pobytu (co wynika z uzasadnienia projektu), czy też nawet wtedy, gdy pomimo rozwodu lub rozstania będą nadal – choćby przez jakiś czas – zamieszkiwać wspólnie (na co wskazuje definicja ustawowa pieczy współdzielonej). Biorąc pod uwagę różnorodność sytuacji, w jakich znajdują się rodzice małoletniego dziecka po rozwodzie lub rozstaniu, doprecyzowanie projektowanego przepisu wydaje się zasadne; tym bardziej, że wątpliwości tych nie rozwiewają dalsze projektowane przepisy Kro.

Projektowany art. 756^{1a} Kodeksu postępowania cywilnego⁴ również zakłada, że „sąd orzeka pieczę współdzieloną do czasu prawomocnego zakończenia sprawy, jeżeli obojgu rodzicom przysługuje władza rodzicielska, chyba że sprzeciwia się temu dobro dziecka lub jedno z rodziców nie wyraża zgody na powierzenie mu pieczy nad

³ Dz. U. z 2026 r. poz. 236, dalej: Kro.

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm., dalej: Kpc.

dzieckiem". Nie jest jasne, czy sąd zabezpiecza roszczenie poprzez orzeczenie pieczy współdzielonej rodziców, którzy mają różne miejsce pobytu, czy również wtedy, gdy nadal zamieszkują wspólnie (co wydaje się w tej sytuacji zbędne). **Jest to o tyle istotne, że zgodnie z założeniami projektu to piecza współdzielona ma być domyślną formą zabezpieczenia wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem na czas trwania procesu.**

W związku z tym należałoby rozważyć dodanie odpowiedniego sformułowania do art. 58 § 1a¹ Kro precyzującego (zgodnie z założeniem projektodawcy), że piecza współdzielona może być orzeczona, jeżeli w wyniku rozvodu lub rozstania się rodziców mają oni różne miejsce pobytu.

Kryteria brane pod uwagę przy orzekaniu

Wątpliwości budzi także sformułowanie art. 58 § 1a² Kro, wprowadzającego ustawowe warunki uwzględniane przez sąd przy orzeczeniu pieczy współdzielonej. Zazwyczaj kolejność – w tym wypadku wymienionych warunków – nie pozostaje bez znaczenia. Należy założyć, że ustawodawca przyjmując taką a nie inną kolejność okoliczności branych pod uwagę przez sąd, **wskazuje jednocześnie na ich gradację.**

Z uzasadnienia projektu nie wynika, dlaczego przyjęto takie, a nie inne stopniowanie kryteriów, w szczególności projektodawca nie wyjaśnia, dlaczego na pierwszym miejscu wskazał zdanie dziecka. W żadnej innej kategorii spraw należących do kognicji sądów rodzinnych, zdanie małoletniego dziecka, które może być z uwagi na wiek niezdolne do aktu woli i jego wyrażenia, nie stanowi okoliczności pierwszorzędnej dla sądu rodzinnego. W dalszej kolejności wymienia się wprawdzie wiek i stan zdrowia dziecka, lecz traktuje się te okoliczności jako obiektywne i samodzielne, a nie wpływające na skuteczność i wagę zdania dziecka w rozstrzygnięciu o pieczy współdzielonej.

W tym miejscu należy zauważyć, że ustawodawca z niezrozumiałych powodów, odszedł od konstrukcji obowiązujących od lat w Kodeksie postępowania cywilnego i sprawdzających się w praktyce, a mianowicie tzw. ważonego zdania dziecka (art. 216¹ Kpc i 576 § 2 Kpc), zgodnie z którą, w sprawach rodzinnych dotyczących małoletniego uwzględnia się nie każde zdanie dziecka, lecz przede wszystkim – rozsądne życzenia dziecka, w warunkach wskazanych w tych przepisach, określających pewne przymioty małoletniego.

W konsekwencji, w obecnym kształcie regulacji mogą zachodzić poważne wątpliwości interpretacyjne spowodowane rozbieżnością pomiędzy przepisami prawa materialnego – nowo projektowanym art. 58 § 1a² Kro, a wyżej wskazanymi przepisami prawa procesowego.

W tym zakresie pożądanym byłoby więc poddanie projektu ponownej refleksji, w celu zapewnienia jego spójności z regulacjami procesowymi dotyczącymi rozstrzygania spraw rodzinnych.

Godzi się także zauważyć, że z uwagi na stabilność i ciągłość środowiska wychowawczego małoletniego należałoby rozważyć uwzględnienie w pierwszej – a nie jak w projekcie – w ostatniej kolejności „dotychczasowego podziału obowiązków rodzicielskich” (pkt 5 § 1a²), a następnie „zdolności rodziców do komunikacji i współpracy w sprawach dotyczących dziecka oraz ich sytuację osobistą” (pkt 3 § 1a²). Od tego bowiem będzie zależeć, jak rodzice faktycznie będą realizować orzeczenie o pieczy współdzielonej.

W dalszej kolejności natomiast – powołana tu jako okoliczność brana pod uwagę przy orzekaniu, nie zaś jak powiedziano wyżej, jako element konstrukcji instytucji pieczy współdzielonej – „odległość pomiędzy miejscami pobytu rodziców”.

Obowiązek alimentacyjny

Projekt nie wprowadza zmian w zakresie kwestii alimentacyjnych, które już obecnie w przypadku orzekania tzw. pieczy naprzemiennej, bywają problematyczne dla praktyki sądowej, z uwagi na ustawowy obowiązek orzeczenia o alimentach w wyroku rozwiązującym małżeństwo. Zdaniem Rzecznika projektodawca winien ponownie rozważyć, czy wprowadzić szczególne rozwiązania w tym zakresie, związane z orzekaniem przez sąd rozwodowy o obowiązku alimentacyjnym, zwłaszcza w przypadku, gdy sytuacja majątkowa rodziców jest zbliżona, a piecza współdzielona miałaby prowadzić do w zasadzie równego podziału opieki nad dzieckiem.

W takiej sytuacji sądy często posługują się sformowaniami, które nie określają alimentów w sposób kwotowy, lecz wskazują, że rodzice będą ponosić koszty utrzymania dziecka np. w częściach równych. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego sformułowanie, że każdy z rodziców ponosi koszty w częściach równych narusza art. 58 § 1 Kro., który wymaga określenia **wysokości kosztów, jakie ma ponosić każde z rodziców** (zob. orzeczenie SN z 21.05.1952 r., C 1130/51). W związku z tym należałoby rozważyć taką zmianę przepisów, aby nie

nakładać na sąd obowiązku orzekania o obowiązku alimentacyjnym w sposób mający na celu jedynie zadośćuczynienie ustawowemu obowiązkowi, przy jednoczesnym zapewnieniu, że możliwość takiego odstąpienia może wystąpić tylko wyjątkowo, po spełnieniu odpowiednich przesłanek faktycznych.

Kwestia miejsca zamieszkania dziecka

Dodatkowo zwracam uwagę Pana Ministra, że poza opiniowanym projektem ustawy pozostaje kwestia ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, co po jego ewentualnym przyjęciu w niezmienionym kształcie, może generować problemy z punktu widzenia przepisów procesowych dotyczących właściwości miejscowej sądu, czy doręczenia korespondencji. W przypadku wprowadzenia projektowanych regulacji nie da się bowiem ustalić, gdzie ma miejsce zamieszkania małoletni w stosunku, do którego sąd orzekł pieczę współdzieloną, jeżeli rodzice małoletniego zamieszkują w innych miejscowościach.

Na gruncie obowiązujących obecnie przepisów Kodeksu cywilnego⁵ dla ustalenia miejsca zamieszkania dziecka należałoby stosować art. 26 § 2 Kc, co w praktyce – skoro ustalenie miejsca zamieszkania małoletniego nie należy do obligatoryjnych rozstrzygnięć sądu rozwodowego – wymaga wszczęcia odrębnego postępowania przed właściwym sądem w tym tylko przedmiocie. W konsekwencji, zdaniem Rzecznika projektodawca powinien poddać ponownej refleksji wskazane kwestie i rozważyć takie ukształtowanie przepisów, by wyeliminować konieczność wszczynania osobnego postępowania w przedmiocie miejsca zamieszkania dziecka. Od wyboru projektodawcy zależy, czy wymaga to wprowadzenia stosownych zmian w Kodeksie cywilnym, czy też rozszerzenia kognicji sądu rozwodowego o ten przypadek.

Kwestie zabezpieczenia społecznego

Projektowana zmiana w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁶ jest niepełna, gdyż nie obejmuje swym zakresem przepisu art. 27, którego treść odnosi się do problematyki podmiotowego zbiegu świadczeń, a więc sytuacji, w której więcej niż jeden podmiot występuje z wnioskiem o przyznanie świadczeń

⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. z 2025 r., poz. 1071, dalej: Kc.

⁶ Dz. U. z 2025 r., poz. 1208, dalej: u.ś.r.

rodzinnych, powołując się na wystąpienie przesłanek pozwalających na otrzymanie świadczenia, bądź gdy domaga się wypłaty świadczenia.

Stosownie do art. 27 ust. 1 u.ś.r., jeżeli dochodzi do zbiegu prawa rodziców, opiekunów faktycznych lub opiekunów prawnych dziecka do świadczeń rodzinnych, świadczenia wypłaca się temu rodzicowi, opiekunowi faktycznemu lub opiekunowi prawnemu, który złożył wniosek o ich przyznanie jako pierwszy. Zgodnie zaś z treścią art. 27 ust. 2 u.ś.r., jeżeli dziecko nie pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z obojgiem rodziców, świadczenia rodzinne wypłaca się temu z rodziców, pod którego opieką dziecko się znajduje.

Wobec projektowanych rozwiązań wprowadzenia do porządku prawnego instytucji pieczy współdzielonej:

- utrzymanie w dotychczasowym brzmieniu art. 27 ust. 1 u.ś.r. będzie stanowiło swego rodzaju wyjątek nieuwzględniania pieczy współdzielonej w realizacji świadczeń rodzinnych;
- zasadnym wydaje się wprowadzenie możliwości ustalenia kwoty świadczeń rodzinnych każdemu z rodziców w wysokości połowy świadczenia, gdy sąd orzeknie pieczę współdzieloną.

W przepisach przejściowych, tj. w art. 7 projektu przewiduje się, że „z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy za orzeczenie orzekające pieczę współdzieloną uznaje się prawomocne orzeczenie sądu wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w którym powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom z ustaleniem, że będą sprawowali bieżącą pieczę nad dzieckiem w powtarzających się, lecz niekoniecznie równych okresach”.

Trzeba mieć przy tym na względzie, że z uwagi na brak uprzednio definicji pieczy współdzielonej, to od decyzji organu zależało, czy na gruncie przepisów dotyczących przyznania stosownych świadczeń uznać dane orzeczenie za orzekające pieczę współdzieloną. Obecnie wprowadzone kryteria do już prawomocnych orzeczeń mogą powodować w tym zakresie liczne wątpliwości.

Projektowane rozwiązanie w odniesieniu do świadczenia Dobry start, świadczenia wychowawczego 800+, świadczenia „Aktywny rodzic”, może mieć więc wpływ na sytuację osób, które pobierają świadczenia na podstawie już „zaakceptowanych” wyroków przez organy. Wprowadzenie możliwości zmiany wykładni orzeczenia wstecz

może bowiem stanowić podstawę do inicjowania postępowań wznowieniowych na podstawie art. 145 § 1 pkt 8 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Ponadto w przepisie nie określono, czy wsteczne „przekształcenie” prawomocnych orzeczeń, spowoduje powstanie po stronie osób uprawnionych do pobierania świadczeń obowiązku informacyjnego, tj. poinformowania organu wypłacającego świadczenia o zmianie sytuacji mającej wpływ na prawo do świadczeń i w konsekwencji, czy sytuacja taka rodzi to po stronie realizatora świadczeń obowiązek podjęcia działań z urzędu (np. weryfikacji prawa do świadczenia w określonej wysokości).

Uwagi powyższe przekazuję stosownie do art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.) z nadzieją, że okażą się one pomocne w toku dalszych prac legislacyjnych nad projektem.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/